

Bevindingen van een DocentOntwikkelTeam:

Bedrijfseconomie, meer dan cijfers alléén!

De boekhoudschandalen aan het einde van de 20e en begin 21e eeuw hebben hun impact op de maatschappij gehad. Recentelijk hebben de perikelen rondom Imtech, Vestia, SNS en KPMG het bedrijfseconomische daglicht verdragen. Of de hele tragedie rondom het wel en wee van rundvlees of misschien beter gezegd paardenvlees gemengd met rundvlees, varkensvlees en kippenvlees? Of de winsten van ING, ABN AMRO, Shell en in één adem de mega-ontslagen die daarmee gepaard gingen? Of dichterbij de leerling, de opkomst van de flitslening zonder BKR check en de faillissementen van retailers wat heeft geleid tot een nieuwe werkelijkheid in de winkelstraten. De onderwerpen voor het schoolvak M&O, zo dadelijk Bedrijfseconomie, Ondernemerschap en Financiële Zelfredzaamheid, liggen echt voor het oprapen. In navolging van Cheung (2015), is het belangrijk om de leerlingen van nu, de managers van morgen, te confronteren met soortgelijke bovengenoemde situaties tijdens hun lessen. Immers, bedrijfseconomie gaat verder dan het berekenen van cijfers, hoewel het belang daarvan weldegelijk erkend wordt, moeten leerlingen ook de wereld achter die cijfers begrijpen.

Jean Baggen en Quincy Elvira

Het nieuwe eindexamenprogramma lijkt met de volgende twee doelen expliciet op het bovenstaande in te spelen:

- De leerling ontwikkelt een begrip over het functioneren van organisaties in een samenleving waarin de meeste goederen en diensten in georganiseerd verband worden voortgebracht.
- De leerling verkrijgt en vergroot zijn persoonlijke financieel bewustzijn, waaronder financieel inzicht en financiële vaardigheden, opdat hij in staat is verantwoord te handelen voor zichzelf en voor organisaties waarin hij in welke rol dan ook actief is. Dit nieuwe examenprogramma lijkt te breken met oude examenprogramma's van bedrijfseconomische signatuur door zich minder te richten op *het economische aspect*, 'het principe van het kleinste middel', Het nieuwe programma lijkt consistent te zijn met de ideeën van Traas (1981) die stelt dat bedrijfseconomie een *integrale* beschouwingwijze zou moeten aannemen. Hij stelde het volgende: "Daarnaast bleken met de gedragalternatieven in de bedrijfshuishouding vaak ook allerlei niet-economische aspecten te zijn verbonden. Bij de keuzebeslissingen wordt in de werkelijkheid aan deze aspecten veelal een zo grote betekenis toegekend, dat een geïsoleerde behandeling van het 'economisch aspect' als ontoereikend moet worden beschouwd; zeker in het huidige tijdsbestek waarin de maatschappelijke betekenis van de onderneming een zwaar accent heeft gekregen." (Traas, 1981, p.154). Het mogelijke gevolg is volgens Hordijk (2014)

dat het vernieuwde eindexamenprogramma zich op hoofdlijnen tot minder rekenwerk zal richten en tot een (nog) groter beroep op lezen en redeneren (Hordijk, 2014). Of dat een flinke groep leerlingen zal tegenstaan, zoals Hordijk suggereert, is maar de vraag. Maar het zal ongetwijfeld vragen om een andere benadering van het schoolvak.

Professionalisering docent

Naast het vernieuwen van het huidige eindexamenprogramma Management & Organisatie in de richting van Bedrijfseconomie, ondernemerschap en financiële zelfredzaamheid, zet het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2013) ook in op de professionalisering van docent, middels de Lerarenagenda 2013-2020 met als ondertitel 'de leraar maakt het verschil'. Wat bijna elke leraar gemeen heeft, is het gebruik van commercieel geproduceerde curriculummaterialen zoals lesboeken, leerling-uitwerkingen, docentenhandleidingen en presentaties. Een belangrijke kritiek op commercieel geproduceerd materiaal is dat ze te weinig differentiëren tussen leerlingen, onvoldoende tegemoet komen aan een bepaalde culturele of onderwijscontext en/of te weinig het hoofd kunnen bieden aan de actualiteit (Shawer, Gilmore, & Banks-Joseph, 2009).

Ondanks deze kritiek houden leraren vast aan deze materialen (Koopmans-van Noorel et al., 2014). Zoals de SLO (2015) in navolging van Leat, Livingston, & Priestly (2013) stelt, zijn schoolboeken dermate sturend voor de onderwijspraktijk dat er min of meer sprake is van een 'zelf opgelegde vorm van voorschrijvendheid'. Dit is in lijn met de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen -KNAW-(2003), die stelt dat de zeer gedetailleerde eisen van de centrale eindexamens leraren hebben gemaakt tot uitvoerders van het curriculum. Oftewel tot uitvoerders van voorgescreven curriculummaterialen met weinig tot geen eigen ingebrachte significante veranderingen of aanpassingen in het lesmateriaal. Als zodanig lijkt het voorgeschreven curriculum, per ongeluk, te functioneren als een korset. Naast de ervaren druk van het centraal examen, spelen ook tijd en de fragmentarische wijze waarop (post-)initiële lerarenopleidingen aandacht besteden aan het *systematisch* ontwerpen van onderwijsmateriaal een rol bij het vasthouden aan het boek (Nieveen et al., 2013).

DOT

In antwoord op de bovenstaande ontwikkelingen, heeft het Ministerie van Onderwijs projecten geïnitieerd waarbij docenten op een systematische manier hun ontwerpvaardigheden kunnen versterken, de zogenaamde DocentOntwerpTeams. Een DocentOntwerpTeam (DOT) is een groep van tenminste twee docenten die, al dan niet ondersteund door externe onderzoekers en/of inhoudelijke experts, hun eigen onderwijs herontwerpen, implementeren en evalueren (Handelzalts, 2009). Een DOT is een middel waarbij docenten afkomstig van één school of verschillende scholen, gezamenlijk hun gedeelde curriculum analyseren, ontwerpen, ontwikkelen, implementeren en evalueren (ook wel aangeduid als het ADDIE-model (Gustafson & Branch, 2002)). Het ADDIE model wordt later verder toegelicht. Tevens is de DOT een middel om de eigen manier van lesgeven te heroverwegen, in sociale en intellectuele behoeften te worden voorzien die effectief zijn bij de professionele ontwikkeling van de leraar en om zelf invulling geven aan de vernieuwing van hun curriculum (bijv. Bakah, Voogt & Pieters, 2012).

In dit artikel zullen we de bevindingen van de DOT Bedrijfseconomie beschrijven waarbij rekening gehouden is met het nieuwe eindexamenprogramma. De focus zal zijn op hoe de deelnemers deze vernieuwing interpreteren en vertalen naar concreet lesmateriaal. Acht deelnemers, met variërend tussen de 2 en 15 jaar leservaring, hebben het volledige traject gevolgd van september 2015 tot en met juni 2016. Dit traject werd begeleid door twee vakdidactici van de Radboud Docenten Academie. Het gezamenlijke thema van de DOT was het bevorderen van een kijk op de wereld achter de getallen bij leerlingen in de bovenbouw van het HAVO/VWO. De twee vragen onderliggend aan deze DOT waren:

1) Welke instructieprincipes kunnen er afgeleid worden ter bevordering van de kijk op wereld achter de getallen bij leerlingen in de bovenbouw HAVO/VWO?

2) Hoe ziet onderwijsmateriaal op basis van de afgeleide instructieprincipes eruit opdat het het leren van de leerlingen bevordert in termen van de kijk op de wereld achter de getallen?

ADDIE-model

Voordat we de eerste vraag beantwoorden is goed om te weten hoe de deelnemers 'de wereld achter de getallen definieerden', vanuit welk kader de deelnemers werkten en wat er met ontwerpprincipes wordt bedoeld. De werkdefinitie voor een docentbenadering vanuit 'de wereld achter de getallen' is het zoeken naar de relatie met de (buitenschoolse) praktijk, actuele gebeurtenissen en de belevingswereld, opdat leerlingen problemen/vraagstukken van meerdere perspectieven le-

ren benaderen en beoordelen. Om lesmateriaal vanuit dit perspectief concreet handen en voeten te geven, werkten de deelnemers vanuit het ADDIE model, een implementatiemodel. De afkorting ADDIE staat voor het Engelstalige acroniem: Analyse, Design, Develop, Implement en Evaluate. Dit zijn de vijf kernactiviteiten die nodig zijn om een goed product te ontwikkelen, hier een les, die ten doel heeft het bevorderen van een kijk op de wereld achter de getallen bij leerlingen. Voor een uitvoerige beschrijving van het model verwijzen we naar Thijs & van den Akker (2009).

De kracht van deze acht docenten is het ontwikkelen en implementeren van lesmateriaal. De tweede D en I van het ADDIE model zijn daarom als uitgangspunt gekozen om ontwerpprincipes (eerste D) af te leiden. In navolging van Bell, Hoadley, and Linn (2004) beschrijven we ontwerpprincipes als: "... een tussenstap tussen de wetenschappelijke bevindingen, die moeten worden veralgemeend en herhaalbaar zijn, en de lokale ervaringen of voorbeelden die uit de praktijk komen. De principes worden inductief gegenereerd op basis van eerdere voorbeelden van succes en zijn onderhevig aan verfijning naar verloop van tijd als anderen de principes proberen passend te maken op basis van hun eigen ervaringen" (p.83). In verschillende sessies hebben twee onderzoekers gezocht naar de gemeenschappelijke kenmerken van het ontwikkelde en geïmplementeerde materiaal. Deze zijn gedurende daaropvolgende sessies gevalideerd door de deelnemers.

Deze principes zijn richtinggevend om lesmateriaal vanuit een bepaald idee te ontwerpen. Onderliggend aan deze principes zijn er strategieën (voorschrijven wat te doen, wanneer en hoe het te doen) die moeten leiden tot beoogde effecten voor het leren van de leerling (McKenney, Nieveen, & van den Akker, 2006). Op basis van het ontwikkelde en geïmplementeerde lesmateriaal zijn de volgende vijf instructieprincipes met hun bijbehorende tien strategieën afgeleid:

Ontwerpprincipe 1: Sluit onderwijs aan bij relevant lesmateriaal

1. Leerlingen koppelen de theorie uit het vak aan contexten die zo dicht mogelijk bij de bedrijfseconomische werkelijkheid staan.
2. Leerlingen krijgen bedrijfseconomische onderwerpen aangereikt die passen bij hun leef- en belevingswereld.
3. Leerlingen passen abstracte concepten toe in verschillende contexten die dicht bij het bedrijfseconomische werkelijkheid staan.

Ontwerpprincipe 2: Ont-cijfer het getal

4. Leerlingen verdiepen zich in de achtergrond en implicaties van bepaalde getallen.
5. Zet getallen in een perspectief.

Ontwerpprincipe 3: Verken meerdere perspectieven

6. Benader een bedrijfseconomisch vraagstuk vanuit verschillende vakinhoudelijke domeinen
7. Benader een bedrijfseconomisch vraagstuk vanuit verschillende stakeholders

Ontwerpprincipe 4: Introduceer leerlingen in de taal van het vak.

8. Vraag leerlingen om een bepaald standpunt over een specifiek bedrijfseconomisch vraagstuk te onderbouwen.
9. Besteed expliciet aandacht aan de taal en/of beeldspraak van het domein.

Ontwerpprincipe 5: Geef de kritische houding van de leerling ruimte

10. Vraag leerlingen om een bepaald standpunt over een specifiek bedrijfseconomisch vraagstuk te onderbouwen.

Lesontwerp wereld achter de getallen

De tweede vraag wordt beantwoord door de rationale van één concreet lesontwerp te bespreken. Het uitgangspunt bij deze les was een cartoon (figuur 1). Het gebruik van de cartoon is een krachtige vorm van beeldspraak waarbij een verhaal in één oogopslag wordt verteld, in dit geval de ingewikkelde kwestie tussen leveranciers en de Albert Heijn. Op basis van deze cartoon in combinatie met radiofragmenten van Radio 1 en BNR, krantenartikelen en het NOS Journaal is door een deelnemer samen met een van de vakdidactici lesmateriaal ontwikkeld. Dit prototype is voorgelegd aan alle deelnemers van de DOT die er feedback op hebben gegeven. Vervolgens is deze les doorontwikkeld, geïmplementeerd (in drie klassen) en geëvalueerd op basis van de feedback en antwoorden van de leerlingen. Bij de vragen verwijzen we expli-

Bron 1 Albert Heijn let op de kleintjes.
De bron is afkomstig van peterscartoons.nl in opdracht van Kassa VARA

ciet naar de domeinen van het nieuwe examenprogramma¹. Hieronder volgt het lesmateriaal.

Introvraag:

1) Stel je voor: "ik maak een afspraak met jullie. De afspraak luidt als volgt: als jullie gemiddeld hoger dan een 8 halen voor het aankomende school-examen vervalt het 4e uur op maandag om de week uit. Wat blijkt, jullie halen inderdaad gemiddeld hoger dan een 8 voor het aankomende schoolexamen". Maar ik vind het eigenlijk geen goed idee en trek de afspraak in. Ik besluit toch dat het 1e uur op woensdag elke week gewoon doorgaat." Schrijf op wat je reactie zou zijn in ongeveer 30 woorden en gebruik argumenten.

Vragen over de cartoon (zie bron ¹):

- 2)** Noteer wat je op deze prent ziet: voorwerpen, symbolen, tekst. (domein A1)
- 3)** Wie of wat stellen de figuren voor? Welke betekenis hebben de figuren/symbolen? (domein A1)
- 4)** Welk probleem wordt er aangekaart in deze prent? Licht je antwoord toe. (domein A6)
- 5)** Wie heeft, volgens de cartoonist, de macht in de bedrijfskolom? Hoe komt dat uiting in de cartoon? Licht je antwoord toe (domein A1).
- 6)** Wat bedoelt Albert Heijn met de slogan "wij moeten op de kleintjes letten"? Op wie is deze slogan gericht? Hoe wordt deze slogan in de cartoon gebruikt? Licht je antwoord toe. (domein A1)
- 7)** Bedenk welke leveranciers (concrete namen van merken) zich kunnen veroorloven om niet akkoord te gaan met het voorstel van Albert Heijn? Licht je antwoord toe. (domein E2)

Lees de onderstaande vraag en bekijk het volgende artikel om antwoord op deze vraag te geven.

- 8)** Waarom denkt Albert Heijn dat ze 2% korting van de leveranciers kunnen eisen? Licht je antwoord toe. (domein E2; domein F2)

Relatie leggen met de nettowinstopslagmethode (zie tabel 1)

Ga er bij de volgende vraag van uit dat AH de verkoopprijs niet aanpast na de gekregen korting.

Tabel 1 Voorbeeld melk bij de AH voor korting

Inkoopprijs	€ 0,30
+ Inkoopkosten	€ 0,10
VVP	€ 0,40
+ Opslag overhead kosten	€ 0,05
Kostprijs	€ 0,45
+ Nettowinstopslag	€ 0,05
Verkoopprijs excl. BTW	€ 0,50
+ BTW	€ 0,03
Verkoopprijs incl. BTW	€ 0,53

9) Welke partij of partijen komt of komen er goed van af bij het doorgaan van de 2% korting? Licht je antwoord toe met behulp van de nettowinstopslag. (domein F2)

10) Welke partij of partijen komt of komen er slecht van af bij het doorgaan van de 2% korting?

- Licht je antwoord toe met behulp van de nettowinstopslag. (domein F2)
 Relatie leggen met de break-even analyse
 Formule break-even afzet = constante kosten / dekkingsbijdrage;
 Dekkingsbijdrage = verkoopprijs – variabele kosten
11) Wat heeft de 2% korting voor effect op de break-even afzet van Albert Heijn? Gebruik in je antwoord het begrip dekkingsbijdrage. (domein F2)
12) Wat heeft de 2% korting voor effect op de break-even afzet van de leveranciers? Gebruik in je antwoord het begrip dekkingsbijdrage. (domein F2)
 Geef je onderbouwde mening
 Bekijk de volgende video: <http://nos.nl/video/418784-albert-heijn-stopt-met-korten-leveranciers.html>
13) Jullie hebben net het filmfragment gezien over Albert Heijn en korting aan de leveranciers. Ze moeten nog een besluit nemen. Jullie zijn de directie. Welk besluit gaan jullie nemen? Licht je besluit uitvoerig toe. Maximaal 50 woorden. (domein A5)
14) Is er een verband tussen het antwoord wat je op vraag 1 hebt gegeven en het antwoord op vraag 13. (domein A3)

Evaluatie

Geef kort aan wat je van deze opdracht vond. Geef ook aan wat je geleerd hebt van deze opdracht. (domein A3)

Rationele achter het lesontwerp

De leerlingen worden met een realistische context uit 2012 geconfronteerd waarbij Albert Heijn zich tegen zijn leveranciers in het harnas jaagt. Het is daarmee een bedrijfseconomisch onderwerp dat past bij leef- en belevingswereld van de leerling (*ontwerpprincipe 1*). Leerlingen werken namelijk bij de Albert Heijn, of doen er boodschappen met of zonder hun ouders. Deze situatie bij Albert Heijn is geen rare aarde, zie bijvoorbeeld de ruzie tussen Jumbo en Heineken in de zomer van 2016.

Binnen bedrijfseconomie is het gangbaar om naast de het gebruik van de gangbare begrippen zoals winst, verlies en balans, zaken in beeldspraken, spreekwoorden of gezegden uit te drukken. Voorbeelden zijn prijzenoorlog, zwaar weer, Chief Executive Officer (CEO) en stierenmarkt vs berenmarkt (bull market vs bear market). Om leerlingen te introduceren in de taal van de bedrijfseconomie,

waarbij er een duidelijk onderscheid is tussen de verschillende domeinen, moeten ze met deze taal geconfronteerd worden (*ontwerpprincipe 4*). Het gebruik van het gezegde 'op de kleintjes letten', waarmee wordt bedoeld dat de Albert Heijn wil bezuinigen op de bedragen die aan leveranciers worden betaald (vraag 6) is een voorbeeld binnen deze casus. Voor de leerlingen moet er expliciet worden gemaakt dat dit spreekwoord jarenlang de slogan was van Albert Heijn.

Bij vraag 2 wordt leerlingen gevraagd om de feitelijke informatie uit de cartoon waar te nemen en deze vervolgens bij vraag 3 te interpreteren. Het is van belang dat leerlingen duidelijk hebben wat of wie de symbolen, tekens, personen op de cartoon voorstellen. De vragen 4 en 5 richten zich op het definiëren en representeren van het probleem als geschetst in de cartoon. De mate waarin een leerling het probleem juist representeert bepaalt de mate van begrip over het probleem en daarmee ook de kwaliteit van de oplossing (Arts, 2007), in dit geval in termen van een besluit door de directie (vraag 13).

De vragen 7 t/m 12 hebben de intentie om enerzijds leerlingen vanuit meerdere perspectieven (*ontwerpprincipe 3*) naar deze situatie te laten kijken en anderzijds de mogelijke verandering van de prijs te ontcijferen (*ontwerpprincipe 2*). Binnen de groep belanghebbenden is er een onderverdeling te maken: voor de ene leverancier is de korting minder ernstig dan voor een andere leverancier en niet alle leveranciers hoeven mee te gaan in de voorstellen van de AH-directie, omdat ze een monopoliepositie hebben of bijvoorbeeld een sterke merknaam. De ruzies tussen Albert Heijn en Peijnenburg (2005), Coca-Cola (2007) en frisdrankfabrikant Vrumona (2009) zijn voorbeelden daarvan. Andere belanghebbenden hebben meer moeite, omdat ze bijvoorbeeld minder macht hebben in de bedrijfskolom. Die onderverdeling is ook te maken binnen de belanghebbende 'AH-klienten'. Voor de ene groep klanten heeft de prijs van producten een minder hoge prioriteit dan voor een andere groep klanten (met kleinere beurs). Het is interessant om alle mogelijke belanghebbenden in een schema te zetten en hun belangen te bespreken. Dus leveranciers die afhankelijk zijn van AH, leveranciers die minder afhankelijk zijn van AH, directie AH, AH-klienten met grote beurs, AH-klienten met kleine beurs. Naast dat de leerlingen de ver-

**Zelf een
artikel
schrijven?
Neem
contact op
via
redactie@
vecon.nl**

schillende stakeholders herkennen en benoemen gaan leerlingen ook (on)bewust aan de slag met concepten vanuit de verschillende domeinen. De vragen 11 en 12 springen expliciet in op wat de implicaties kunnen zijn van de 2% korting op het financiële beleid in termen van break-even afzet. Leerlingen gaan zich hierbij verdiepen in de achtergrond en implicaties van bepaalde getallen.

Vraag 13 gaat in op ontwerpprincipie 5, geef de kritische houding van de leerling ruimte. De leerlingen kruipen in de huid van de directie van de Albert Heijn door het nemen van een besluit bij deze impasse. Bij het besluit moet er rekening gehouden worden met a) alternatieve oplossingen, b) consistentie met de probleemdefinitie en representatie zoals door de leerling geformuleerd bij vraag 4, c) een uitleg waarom voor dit besluit is gekozen en d) in hoeverre de leerling specifieke contextuele overwegingen in zijn of haar uiteindelijke besluit meeneemt.

Bij vraag 14 (situatie 2) en vraag 1 (situatie 1) proberen we de leerlingen in een soort van gewetensconflict te brengen door deze vergelijking/analogie. In feite gaat het om het perspectief dat ze innemen in beide situaties (ontwerpprincipie 3). De docent in vraag 1 komt overeen met de directie van AH in vraag 14. Leerlingen in vraag 1 komt overeen met leveranciers in vraag 14. In vraag 1 wordt afspraak tussen docent en leerlingen gebroken (door docent). Het idee hierachter is het opwekken van een gewetensconflict, los van het feit dat de situatie in vraag 1 en vraag 14 van een andere orde zijn, zou de discussie moeten gaan of je te allen tijde je aan de afspraken kunt houden en eerlijk kunt zijn, een vraagstuk met een ethisch randje. Vraag 15 is een vraag als reflectie voor de docent waarmee de vraag beantwoord kan worden, wat heb ik beter begrepen na het geven van deze les. Zijn mijn leerdoelen behaald of hebben leerlingen andere doelen dan beoogd?

Besluit

Een veranderend eindexamenprogramma en de roep vanuit de overheid om systematisch lessen te ontwerpen heeft ertoe geleid dat in september 2015 acht docenten M&O onder begeleiding van twee vakdidactici zijn gestart met een DocentOntwikkelTeam. Het centrale thema was: 'de wereld achter de getallen'. In dit artikel is er uitgebreid ingegaan op de rationele van één van de meer dan 25 lessen die ontworpen zijn vanuit dit centrale thema. De gepresenteerde les is illustratief voor de andere lessen met als gemeenschappelijk kenmerk de voortdurende zoektocht naar de relatie met de (buitenschoolse) praktijk, (actuele) gebeurtenissen en/of de leef- en belevingswereld van de leerlingen, opdat leerlingen problemen/vraagstukken van meerdere perspectieven leren benaderen en beoordelen. Binnen het merendeel van het ontworpen lesmateriaal is afgestapt van het adagium 'één antwoord is goed' en stond centraal dat getal-

len een middel zijn en geen doel op zich. Immers, hoe kun je als leerling betekenis geven aan een winst van 10 miljoen als je de wereld erachter niet begrijpt of die wereld niet toegankelijk voor de leerling wordt gemaakt tijdens de lessen? De vijf ontwerpprincipes zijn richtinggevend om lessen te ontwerpen vanuit het idee dat er een hele wereld schuil gaat achter de getallen.

Leidend voor de lesontwerpen is het gebruik van cartoons, strips, speelfilms en andere (visuele) bronnen en vooral de combinatie daartussen. Het systematisch ontwikkelen en ontwerpen van lesmateriaal vergt denkracht, creativiteit, en bovenal samenwerking. En dat kost tijd. Dat is evident. Echter omdat de deelnemers iedere bijeenkomst met een ontwerp naar de bijeenkomst kwamen, ontstond er een rijk reservoir aan lesmateriaal met een knipoog naar het nieuwe programma, met onderwerpen variërend van voorzieningen bij Volkswagen tot schulden bij jongeren, met als doel het leren van de leerlingen te bevorderen. Deelnemers maakten gebruik van elkaars lesmateriaal en konden op die manier gefundeerde constructieve feedback geven op het materiaal van een collega. Dat was ook meteen de sterkte van deze DOT. Dat heeft er mede toe geleid dat er in september 2016 een vervolg is gekomen van de DOT Bedrijfseconomie.

Mocht je na het lezen van dit artikel meer willen weten over het lesmateriaal of het lesmateriaal willen uitproberen in je eigen klas is een mail naar q.elvira@docenten-academie.ru.nl afdoende. Via deze weg willen we de deelnemers, Laurence van Thiel; Dominicus College, Judith van der Span; O.R.S. Lek en Linge, Dominique Vos; Arentheem College, Thijs Brands; Zwijsen College, Marjolijn van Heezik-Davits; Augustinianum, Bart Roth; Haarlemmermeer Lyceum; Ronald Kuijper; Liemers College; Andries van der Kolk; Ichthus College danken voor hun inspiratie het afgelopen schooljaar.

Referenties:

- Arts, J.A.R.M. (2007). *Developing Managerial Expertise: Studies on Managerial Cognition and the Implications for Management Education*. Maastricht: Datawyse/Universitaire Pers Maastricht. PhD Thesis. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg.**
- Bakah, M.A.B, Voogt M., & Pieters, J.M. (2012) *Updating polytechnic teachers' knowledge and skills through teacher design teams in Ghana, Professional Development in Education*, 38 (1), 7-24.**
- Bell, P., Hoadley, C. M., & Linn, M. C. (2004). *Design-based research in education*. In M. C. Linn, E. A. Davis, & P. Bell, *Internet environments for science education* (pp. 73-85). Lawrence Erlbaum.**
- Cheung, C.K.. (2016). *Issues in the future development of business education in Hong Kong secondary curriculum*, *Cogent Education*, 3(1).**
- Gustafson, K. L., & Branch, R. M. (2002). *Survey of instructional development models* (Fourth ed.). Syracuse University, Syracuse, New York 13244: ERIC Clearing-**

Wat doet de VECON voor je?

De VECON is de vereniging van docenten in de economisch-maatschappelijke vakken en in de economische beroepsgerichte vakken. Met de VECON kun je de ontwikkelingen in je vak volgen door:

- het tweemaandelijks vakblad "Tijdschrift voor het Economisch Onderwijs" (TEO, 116e jaargang);
- de website / communicatieplatform www.vecon.nl met nieuws, agenda plus links naar scholingsbijeenkomsten, eigen activiteiten, kennisbank, leermiddelen en fora;
- de digitale nieuwsbrief met recent nieuws;
- delen van kennis en ervaringen via de kennisbank, en discussie via fora en sociale media zoals Facebook en twitter;
- bijeenkomsten over vakinhoud, didactiek en veranderingen daarin.

Examens

Direct na de schriftelijke centrale examens in de economische vakken houdt de VECON speciale bijeenkomsten in het land. Zo worden voor HAVO/VWO-docenten examenbesprekingen georganiseerd, met daarnaast een forum op onze website www.vecon.nl

Ook voor docenten in het VMBO wordt naast de examenbesprekingen (TL/GL) - informatie over de examens gegeven via de website. Er wordt informatie uitgewisseld via enquêtes en via een forum op de website. Doel is dat docenten hun meningen kunnen vergelijken en hun standpunten innemen met betrekking tot de examencorrectie. De bevindingen worden door de VECON doorgegeven aan de CvTE en het Cito.

Studiedag

De VECON organiseert jaarlijks in maart een studiedag, waarop een actueel vakinhoudelijk thema centraal staat. Dan vindt ook de algemene ledenvergadering plaats, voorafgegaan door sectievergaderingen.

Overleg

De VECON geeft actief richting aan het ontwikkelen van de inhoud van leerplannen, examenprogramma's en profielen. Daartoe participeert de VECON in vele vormen van overleg, zoals met het ministerie van OCW, de SLO, het Cito, de CvTE, de lerarenopleidingen, de instellingen die nascholing verzorgen en het vervolgonderwijs. De VECON neemt ook deel in het Platform van vakinhoudelijke Verenigingen in het Voortgezet Onderwijs (VVVO).

Vragen? Dan kun je terecht bij de bestuursleden. Achterin dit tijdschrift en op de website vind je hun namen en (email-)adressen.

house on Information & Technology.

Handelzalts, A. (2009). *Collaborative curriculum development in teacher design teams*. University of Twente. *Horstijk, F. (2014). Bedrijfseconomie & Ondernemerschap – met een stukje boekhouden, natuurlijk!*. Tijdschrift voor Economisch Onderwijs, 114(5), 17-18

KNAW-klankbordgroep voortgezet onderwijs (2003). *Ontwikkeling van talent in de tweede fase. Advies van de KNAW-klankbordgroep voortgezet onderwijs*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.

Koopmans-van Noorel, A., Blockhuis, C., Folmer, E., & ten Voorde, M. (2014). *Curriculummonitor 2014. Verkenning van de curriculumpraktijk in primair en voortgezet onderwijs*.

Enschede: SLO.

Leat, D., Livingston, K., & Priestley, M. (2013). *Curriculum deregulation in England and Scotland - Different directions of travel? In W. Kuiper & J. Berkvens (Eds.), Curriculum deregulation and freedom across Europe*.

CIDREE Yearbook 2013 (pp. 229-248). Enschede: SLO.

McKenney, S., Nieveen, N. & Van den Akker, J. (2006). *Design research from a curriculum perspective*. In: Van den Akker, J., Gravemeijer, K, McKenney, S. & Nieveen, N. (Eds). (2006). *Educational design research*. London: Routledge, 62-90.

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2013). *Lerarenagenda 2013-2020: De leraar maakt het verschil*, zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2013/10/04/lerarenagenda-2013-2020-de-leraar-maakt-het-verschil>

Nieveen, N., Van der Hoeven, M., Ten Voorde, M., Koopmans, A., & Van Lanschot Hubrechts, V. (2013). *Docent als ontwerper: Raamwerk voor doordenking ontwerptaken*. Enschede: SLO

Shawer, S. F., Gilmore, D., & Banks-Joseph, S. R. (2009). *Learner-driven EFL curriculum development at the classroom level*. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(2), 125-143.

SLO (2015). *Curriculumspiegel Deel A: Generieke trendanalyse*. Enschede: SLO.

Thijs, A. & van den Akker, J. (red.) (2009). *Leerplan in ontwikkeling*. Enschede: SLO.

Traas, L., (1981). *Over de noodzaak tot heroriëntering van de (klassieke) bedrijfseconomie*. *De Accountant*, 88 (3), 146-155.

¹ zoals vermeld in *conceptsyllabus centraal examen 2021 werkversie 2, februari 2016*.

Jean Baggen was docent economie en M&O op het Sint-Maartens College, Maastricht.

Quincy Elvira is docent economie en M&O op het Montessori Lyceum Amsterdam en onderzoeker en vakdidacticus economie en M&O aan de Radboud Docenten-academie.